

SOLGUN BİR GÜL OLUR MU DOKUNUNCA?

Ali SALİ

Behçet Necatigil edebiyatımızın güzide şairleri arasında zikredilebilecek ender şairlerden biridir. Selim İleri de yine edebiyatımızın kendine has tarzıyla ender yazarlarından biridir. Bu iki kalem aynı kitapta bir araya gelirse “*solgun bir gül olur mu dokununca?*” Evet, kendine has bu iki kalem bir araya gelince elde kala kala “*solgun bir gül*” kalıyormuş meğer.

Kırgın İnceliklerin Şairi Behçet Necatigil isimli bir kitaptan bahsedebilmek için yaptık bu kısa girişi. İlk baskısı 1999 yılında yapılan kitabın yeni baskısı, geçtiğimiz aralık ayında Everest Yayınları arasında çıktı. Kitabın yazarı da bir önceki paragrafta kendine has bir tarzı olduğundan söz ettiğimiz Selim İleri. Kendine has bir tarzının yanı sıra, edebiyatın farklı alanlarında çok velut

sayılabilecek bir kalem olduğundan bahsedebiliriz Selim İleri'nin. Çünkü başta hikâye, roman olmak üzere yemek yazıları, hatırat, Yeşilçam Sineması için film senaryoları da yazıyor Selim İleri. Bir gazetede haftada iki gün edebiyat ve kültür meseleleri etrafında yazılar da yazıyor. Haftalık yazılarının bir kısmında yemek yazıları yazıyor, hatta yemek tarifleri bile yapıyor devamlı okurları için. Biyografi çalışmalarını da görmezden gelemeyiz tabii ki. Gerçi biyografileri alışkın olduğumuz biyografi tarzında çalışmalar değil. Behçet Necatigil çalışması da bir yönüyle biyografi çerçevesinde değerlendirilebileceği

gibi, bir yönüyle de Necatigil şiirinin kültürel çözümlemesi çerçevesinde de değerlendirilebilir. Sadece kültürel çözümleme değil tabii ki. Şiirin dayanak yaptığı unsurların irdelenmesi de var kitapta. Fakat yine de kitabı okuyup bitirdiğinizde aslında Necatigil şiirinin çözümlendiği kanaatine de erişmiş olursunuz.

Her şair için söylenebilecek şair kimliğinin neleri içerdiği, nelerin şairin kimliği, kişiliği ve şiiri üzerinde etkili olduğuna ilişkin gözlemler ve değerlendirmeler Selim İleri'nin Behçet Necatigil şiiri üzerine kalem oynattığı kitapta da yer alıyor: “*Şairin kişiliği korkulara, kaygılara açıktır. Huzursuzluk, şiiri için handiyse esin kaynağıdır. Geçmiş, çocukluğu bilincine birtakım silinmez izler damgalamıştır. Mevsim değişimleri bile etkiler.*” Bu gözlemlerini dile getirdikten sonra Selim İleri, Necatigil'in şiirlerinden bazı mısraları yargılarına örnek olarak aktarır.

Selim İleri kitapta Necatigil'in özellikle döneminin toplumcu şiirine (adlandırma Selim İleri'nin) olan uzaklığını, kendilerince toplumcu şiir yazarların Necatigil'e yönelik yergilerine vurgu yaparak, şairin içli yanıtını (adlandırma yine İleri'nin) aktarır: “*Kendi tutarlığında yazıyorum, koroyu bozuyorum diye içerleyenler oldu. Oysa ben de çağın tanıyıyım. Sığınakta da faydalı işler yapılır.*” Yazarın adlandırmalarını özellikle zikrettim. Çünkü İleri'nin yaptığı adlandırmalar bana uzak adlandırmalar. Toplumcu şiir demeyi, yanıt demeyi tercih etmeyen bir dil anlayışını tercih ediyorum çünkü. Yazının başlarında İleri için kendine has ifadesini kullanmıştık. Necatigil'in sığınak cevabının ardından İleri'nin o kendine haslığı ilk cümlesiyle ortaya çıkıyor. Necatigil'in “*Sığınakta da faydalı işler yapılır*” cevabının ardından İleri, “*Şair ‘sığınak’ta mıdır? Sığınak belki de evler; ‘aile’dir.*” değerlendirmesini yapıyor. Sığınak kelimesinin o dönemde şair tavrı olarak nelere işaret etmiş olabileceğini, neleri ima etmiş olabileceğini araştırmak yerine İleri, bu kelimedenden hareketle kendi değerlendirme alanını bir nevi sınırlamış da oluyor. Necatigil şiiriyle ilgili yanlış bir değerlendirmede, yanlış bir yargıda bulunduğunu söylemek için dile getirmedi bunları. Sadece İleri'nin o kendine haslığına örnek oluştursun diye dikkat çektim o cümlelere. Oysa sığınak kelimesinden hareket ederek dönem ve dönemin şiir tarzı üzerine kaydırma değerlendirmesini hem Necatigil şiirinin çözümlenmesi bağlamında önüne geniş bir alan açılabilir, hem de aynı zamanda bir dönem resminin çizilebilmesinde farklı imkânlar kapı aralanmış olacak.

Necatigil şiiriyle ilgili İleri'nin dile getirdiği şu kanaat belki şairin ortaya koyduğu ürün toplamının değerlendirilmesinde bir dayanak noktası oluşturabilir: “*Necatigil şiirinde duygu birinci plandadır. Şiirin biçimine yönelik düzenleme sonraki çalışmalarla sağlanır. Şiirin özü, duyguya ve düşünceye bağlıdır. Şair sonraki çalışmasında duyguyu, düşünceyi, madeni işlercesine işler. Duygu, düşünce, sayısız çağrışımlara yönlendirilir.*” Selim İleri'nin bu yargısının Behçet Necatigil'i “*şair olunur*” kategorisi içine ittiğini bir kenara bırakırsak, Necatigil şiirinin teknik olarak nasıl oluşturulduğuna dair bir kapı araladığını görebiliriz. Necatigil şiiri çözümlenir ve geriye kala kala bir sızı kalır. Bu sızıyı isterseniz Necatigil şiirine yorarsınız, isterseniz de genel anlamda şiirin ima ettiklerine. Fakat elinizde kalan bir sızıdır yine de.

Divançe şairi Necatigil'in geleneğe, edebiyatta, özeldede şiirde sürekliliğe verdiği değer biliniyor. İleri de şairin bu özelliğine özellikle vurgu yapıyor şairin Doğu'yla Batı'nın birlikte yaşandığı bir coğrafyada var olduğunun bilincinde biri olduğunu hatırlatarak Necatigil'in 1968 yılında yaptığı bir radyo konuşmasından kanaatini destekleyecek cümleler aktarıyor: “*Şiir millidir, önce dil yanıyla bu toprağa bağlıdır. Yüzyıllar yılı bu dili işlemiş usta şairlerin dil tecrübelerinden, dile kattıkları zenginliklerden yararlanmak gerekir. Çok yeni kelimeler bir yana, her kelimedede, hele şiirlerden geliyorsa bir çağrışım gücü, bir anı zenginliği vardır. Özellikle son yıllarda Divan şairlerimizin tevriye zevki düşündürüyor beni. Hoşuma gidiyor. Anlam kaymaları, değişik çağrışımlar yaratmaktan yana, Türkçe'miz ne kadar zengin! Bırakın cümle kuruluşlarını, deyimleri, türlü süsleme yollarını, bunu şunu, tek kelimedede başka başka anlamları düşündürme imkânı bile, gelenekten yararlanmak, bir geleneğe daha kapı açmaktır bence. Biçimde, söyleyişte her zaman olabilir bu.*”

Gelenek kavramının neleri ima ettiğini, nelere kapı aralayabileceğini bilen biri olarak Behçet Necatigil'in bu değerlendirmesini 1968 yılında yapmış olması, daha doğrusu bu tespitini kamuya açık bir şekilde dillendirmesi epey cesaret isteyen bir tavra da sahip olduğu kanaatinin oluşmasına zemin hazırlıyor. *Edebî kanonun* sol bir tavrı öne çıkarmak için ciddi çaba harcadığı bir dönemde bunları dile getirebilmek aynı zamanda sığınağa mahkûm olmayı kabullenmeyi de beraberinde getirdiği Necatigil tarafından bilinmiyor değildi kuşkusuz. Fakat buna rağmen kanaatlerini dile getirmekten çekinecek bir kişiliğe de sahip değildi. Dediği gibi *sığınakta da faydalı işler yapılabilir*. Necatigil de zaten bunu yapmıştı şiirleriyle, yazılarıyla, radyo konuşmalarıyla. İleri'nin kitabı bir Necatigil güzellemesi de olsa elde *solgun güllerin* kalması da bir kazanç olarak değerlendirilmeli.